

“אנכי ארד עמך מצרימה, ואנכי אעלך גם עלה” (בראשית מו, ד)

החיים אינם קבועים ויציבים אלא יש בהם ירידות ועליות. אחרי כל הר יש עמק, ואחרי כל עמק יש הר. חיינו אינם חיי מישור, אלא מלאים בעיות והסתבכויות. וכך צריך להיות כדי לבחון את האדם אם הוא ברמה גבוהה של שליטה עצמית, או אם הוא קש נידף על פני המים. אומרים לנו כיצד נבחון אם דג נע במים, אם הנהו חי או מת? ואומרים כי אם הוא שט נגד הזרם, סימן שהוא חי. ואם נשא יחד עם הזרם, אין עדיין הוכחה אם הוא חי או מת.

חיי יעקב אבינו היו מלאי תלאות. בתחילה נתקל בשנאת עשו שהגדיל להתרברב “יקרבו ימי אבל אבי ואהרטה את יעקב אחי”. אחר כך הגיע לבית לבן שהחליף לו את לאה ברחל. ואחר כך החליף את משכורתו עשרת מונים. וכאשר יצא בדרכו חזרה לארץ ישראל, פתח לבן במרדף אחריו שאילולא אזהרת ה' “השמר לך מ[ל]דבר עם יעקב מטוב ועד רע” ספק אם יעקב היה יוצא מזה בשלום. ואחר כך מעשה אונס של דינה. ואחר כך שנאת אחיו של יוסף, ומכירתו. ובנו אהובו יוסף נעלם מעיניו משך עשרים ושנים שנה! אחר כך “רודן מצרים” צפנת פענח תבע שיביאו לפניו גם את בן טיפוחיו בנימין, ולמען “ערבון” החזיק את בנו האחר שמעון בשבי למשך שנה. ולבסוף, היה יעקב זקוק לצאת מארץ ישראל, למקום טמא כמו מצרים. כך לשון רש”י “לפי שהיה [יעקב] מיצר על שנזקק לצאת לחוץ לארץ” (בראשית מו, ד). עצם בואו לבאר שבע, שם הקריב זבחים, היה כדי לקבל רשות מהקב”ה לצאת מן הארץ (כך כתב הרמב”ן).

אבל מצאנו כי יעקב אבינו מואשם על חוסר בטחונו בהקב”ה. כאשר בניו חזרו ממצרים עם בר שרכשו, וכעבור תקופה בקשו לחזור למצרים לרכוש עוד מזון, תבעו ממנו למסור לידיהם את בנימין, כמו שהרודן במצרים התנה איתם תנאי מראש, ענה להם יעקב בחוסר סבלנות “למה הריעותם לי, להגיד לאיש העוד לכם אח” (בראשית מג, ו). לימדו אותנו חז”ל (מדרש בראשית רבה סוף פרשה צ”א) כי אלו הם דברים בטלים, כי הקב”ה עסוק להביא ישועה לישראל, דרך כל מיני נסיונות וקשיים. ואין לשפוט בפזיזות ולקרוא לזה “הריעותם לי”. זאת אומרת, כאן יש דוגמא מקראית ללקח שר’ עקיבא הנחיל לישראל, לומר על כל דבר ודבר “כל דעביד רחמנא, לטב עביד” כלומר כל מה שהקב”ה עורך ומסדר, הכל הוא לשם מטרה טובה (ומובא בשו”ע או”ח סוף סי’ ר”ל).

הצרות שעוברות כעת על עם ישראל בארץ ישראל אינן במקרה. כבר הודיעו לנו חז”ל עליהם מראש (סנהדרין דפים צז-צח). הדרך לגאולה עוברת כל מיני מבואות אפלים. גם בזמנו של הרב אברהם קוק חזה מרידות גדולות של סקטורים שונים מהציבור הישראלי. והוא כתב שאין הדבר בא בהפתעה, כי חז”ל כבר הודיעו מראש

על ירידה כזו ("אורות", עמ' פד). ומצאנו כי ביותר מעשרה מקומות בכתביו כותב הרב שאנו בעידן של אתחלתא דגאולה.

לכן הלימוד שעלינו ללמוד מהמקרא הוא בדברי הרגעה שהקב"ה אמר ליעקב "אנכי ארד עמך מצרימה". בעלי לשון מצאו רמז בלשון שם זה "מצרים" למיצרים וצרות. והבטיח הקב"ה בסוף המהלך "ואנכי אעלך גם עלה". יצאו בנסים ונפלאות, יצאו אחרי שה' יפליא מכות קשות באויביהם ושונאיהם, יצאו ברכוש גדול. ויצאו לכבוש את ארץ ישראל. אסור לשפוט על פי מראה עינים של ההוה כשלעצמו. צריכים לראות את כל התמונה בשלימותה. יש פתגם, "צוחק מוצלח הוא מי שצוחק לאחרונה". אויבי ארץ ישראל הם אויבי הקב"ה, וגורלם נחרץ. ומה אתנו? לבסוף נראה שהיתה לנו כאן "ירידה לצורך עלייה". צריכים סבלנות. צריכים אמונה.